

Галецька К. В., Квасницька Р.С.

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ ІНСТИТУТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність досліджень. На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом акумуляції тимчасово вільних фінансових ресурсів. З огляду на те, що фінансовий ринок функціонує в умовах глобалізації, він потребує ретельного дослідження, як з практичної, так і з теоретичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що значний внесок у розробку питань функціонування фінансового ринку зробили такі економісти як: В. Опарін, В. Шелудько, І. Школьник, В. Федосов, С. Хоружий, С. Черкасова, С. Львовчкін, С. Міщенко, С. Науменкова та інші. Однак, все ж залишається багато нерозв'язаних проблем у сфері функціонування інститутів фінансового ринку та ефективного використання їх потенціалу, від розв'язання яких залежить подальший розвиток не тільки самого фінансового ринку, а й вітчизняної економіки загалом.

Метою статті є аналіз сучасного стану фінансового ринку України та виявлення проблем функціонування його інститутів.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток економіки держав світу неможливо представити без внутрішніх та зовнішніх ринкових відносин. Саме ринкові відносини, як обмінні процеси, є відобразником та стимулятором економічних досягнень країни у різних сферах економіки. Відобразником гнучкості фінансової системи та її мобільності щодо змін в економічному та політичному становищі країни, виступають розподільчо-перерозподільчі відносини між підприємницькими структурами щодо мобілізації тимчасово вільних грошових коштів та їх використання, які відбуваються на фінансовому

ринку. Саме на фінансовому ринку відбувається перелив коштів, при якому вони переміщуються від тих хто має їх надлишок, до тих, хто потребує інвестицій. При цьому кошти спрямовуються від тих, хто не може їх ефективно використати, до тих, хто використовує їх продуктивно [1, с.10]. Такми чином, фінансовий ринок є сукупністю обмінно-перерозподільчих відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [2, с.203].

Сьогодні серед секторів фінансового ринку України домінує банківський сектор. Так співвідношення активів банківських і небанківських фінансових установ в Україні складає приблизно 90-93% проти 7-10% на користь банків. Але періодичні кризи в Україні приводять до неможливості зберегти і примножити свої заощадження, як в банківському секторі, так і в інших сегментах фінансового ринку (таблиця 1).

Таблиця 1 – Основні показники діяльності банків на кредитному ринку України за 2014-2017 роки*

Назва показника	Станом на				Темп зросту (спаду), (01.01.2018/01.01/2015), %
	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	
Кількість діючих банків, од.	163	117	96	82	50,3
З іноземним капіталом, од.	51	41	38	38	74,5
Зі 100% іноземним капіталом, од.	19	17	17	18	94,7
Активи банків	1316852	1254385	1256299	1333831	101,3
Надані кредити, в т.ч.:	1006358	965093	1005923	1036745	103,0
кредити надані юридичним особам	802582	830632	847092	870302	108,4
кредити надані фізичним особам	179040	175711	157385	170938	95,5

*Складено авторами за даними джерела [3].

Так, за даними таблиці 1 можна побачити, що кількість банківських установ має тенденцію до зменшення. За останні чотири роки кількість банків скоротилася вдвічі. За 2017 рік обсяг активів банку зріс у порівнянні з попередніми періодами. Ключовими чинниками коливання обсягу активів

банківської системи в досліджуваному періоді виступали: динаміка курсу національної валюти, нарощення вкладень в ОВДП, збільшення обсягу кредитного портфелю банків, а також виведення частини комерційних банків з ринку. Кредитна активність банківських установ протягом 2017 року зросла, завдяки зменшенню середньої відсоткової ставки за кредитами, як в національній, так і в іноземній валюті. Протягом 2017 року НБУ 4 рази змінював облікову ставку. Зниження облікової ставки НБУ супроводжувалося також поступовим зниженням вартості кредитного ресурсу на внутрішньому ринку. Як наслідок, спостерігалася тенденція до поступового відродження кредитування. З кінця 2017 року, НБУ взяв курс на підвищення облікової ставки й проведення більш жорсткої монетарної політики (таблиця 2).

Таблиця 2 - Розмір облікової ставки НБУ та середньої відсоткової ставки за кредитами у 2015-2018 роках*

Показник	Роки																	
	01.01.2015	06.02.2015	04.03.2015	28.08.2015	25.09.2015	22.04.2016	27.05.2016	24.06.2016	29.07.2016	28.10.2016	03.03.2017	26.05.2017	27.10.2017	15.12.2017	26.01.2018	02.03.2018	13.07.2018	07.09.2018
Облікова ставка НБУ	14,0	19,5	30,0	27,0	22,0	19,0	18,0	16,5	15,5	14,0	13,0	12,5	13,5	14,5	16,0	17,0	17,5	18,0
Середньо річна ставка за кредитами в національній валюті, %	01.01.2015				01.01.2016				01.01.2017				01.01.2018					
	21,8				18,5				16,4				16,9					
Середньо річна ставка за кредитами в іноземній валюті, %	8,8				8,8				7,5				6,1					

*Складено авторами за даними джерел [3; 4]

Отже, аналіз сучасного стану банківського сектору української економіки дає можливість виявити декілька проблем в банківській сфері: політична та фінансова нестабільність у країні; низька якість банківських активів; зниження ліквідності банківських активів; низька довіра до банківської системи серед населення; недосконала та нестабільна нормативно-правова база в державі.

На відміну від банків, ситуація, що на сьогодні склалась в Україні позитивно вплинула на страхові компанії. Незважаючи на те, що їх кількість має тенденцію до зменшення, про ефективність розвитку свідчить обсяг надходжень валових страхових премій та обсяг чистих страхових премій. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг валові страхові премії за 2017 рік зросли на 26,4% до 31,4 млрд грн, з яких на фізичних осіб припадає 11,1 млрд грн, що становить 35,4%, на юридичних осіб – 20,3 млрд грн (64,6%). Отже, чисті страхові премії за 2017 р. зросли на 6,1% до 20,8 млрд грн, що становить 66,2% від валових премій. За ризикового страхування отримано 29,4 млрд грн. премій, що становить 93,6% від загальної суми премій, а зі страхування життя – 2 млрд грн або 6,4% від загальної суми премій. Збільшення валових премій спостерігалось майже за всіма видами страхування [5].

Таким чином, нестабільність вітчизняної фінансової системи пов'язана найперше з відстороненістю учасників фінансових ринків від стимулювання розвитку економіки, орієнтованість на отримання швидких прибутків, а також зумовлена відсутністю довіри населення до фінансово-кредитних установ та відсутністю ефективного позичальника.

Висновки. Отже, згідно вище сказаного, стабільність фінансової системи держави її ефективність і платоспроможність, мобілізація та перерозподіл фінансових ресурсів, у першу чергу, залежать від розвитку фінансового ринку в країні. З огляду на це в Україні необхідно впровадити цілісну довгострокову стратегію розвитку фінансового ринку, а саме: моніторинг діяльності фінансових установ з боку регуляторів задля своєчасного виявлення проблемних питань у поточній роботі фінансових установ та своєчасно реагувати на загрози; санація або ж ліквідація неплатоспроможних банківських установ, врегулювання питання продажу, передачі проблемних активів через формування законодавчої бази діяльності установ, основною функцією яких буде робота із проблемними активами; вирішення питання реструктуризації кредитів; оздоровлення фінансової системи через державну підтримку та

підтримку з боку власників фінансових установ; впровадження механізмів конвертації депозитів в акції банків; стабілізація, яка потребує забезпечення функціонування системи ефективного нагляду, спрямованого на попередження виникнення загроз; посилення системи захисту прав інвесторів і споживачів шляхом впровадження відповідної законодавчої бази; відновлення довіри населення до банківської системи; рефінансування фінансового сектору з контролем використання наданих коштів; створення державного банку розвитку, через який можна спрямувати потоки державних коштів для підтримки пріоритетних інвестиційних та інноваційних проектів; забезпечення доступу суб'єктів господарювання до довгострокових кредитних ресурсів, що, свою чергу, стимулюватиме розвиток експортного потенціалу.

Таким чином, стратегія розвитку фінансового ринку України надасть можливість забезпечити його прозорість створить сприятливі умови для потенційних інвесторів і підвищить ліквідність фінансових інструментів ринку.

Література

1. Квасницька Р.С. Інвестиційний потенціал інститутів фінансового ринку України: монографія /Р.С. Квасницька. – Хмельницький: ПП «Монускрипт», 2015. – 314 с.
2. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) / В.М. Опарін. – Київ: КНЕУ, 2002. – 240 с.
3. Облікова ставка НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
4. Основні показники діяльності банків України 2014-2017 роки/ Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art>.
5. Загальна інформація про стан ринку небанківських фінансових послуг/ Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.